

9. Natsionalne polozhennia (standart) bukhhalterskoho obliku 1 «Zahalni vymohy do finansovoi zvitnosti»: zatv. nakazom Minfinu Ukrainy vid 07.02.2013r. № 73 i zareiestrovano v Miniusti Ukrainy vid 28 liutoho 2013 r. za № 336/22868 [National Accounting Standard (Standard) 1 "General Requirements for Financial Statements": Security. by the order of the Ministry of Finance of Ukraine from 07.02.2013. No. 73 and registered in the Ministry of Justice of Ukraine on February 28, 2013 under No. 336/22868] [in Ukrainian].

10. Kutsynska M.V. (2014). Analiz isnuichykh pidkhodiv do obliku vytrat innovatsiinoi diialnosti [Analysis of existing approaches to accounting for the costs of innovation activities]. *Sʹvremennyi problemy na rehionalno razvytye: Sʹbrany statyy. T. 2 – Contemporary Issues of Regional Development: Collected articles, T. 2.* 104-106 [in Ukrainian].

11. Karmazina, O.O. (Eds.). (2018). *Naukova ta innovatsiina diialnist Ukrainy, 2017 rik. Statystychnyi zbirnyk. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.* [Statistical Collection. State Statistics Service of Ukraine] Kyiv, 178 p. [in Ukrainian].

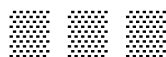
12. Rud N.T. (2005). *Ekonomika i orhanizatsiia innovatsiinoi diialnosti* [Economics and organization of innovation activity]. Ternopil, 205 p. [in Ukrainian].

Інформація про автора

КОВАЛЬ Любов Віталіївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри бухгалтерського обліку, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: kovalstar@meta.ua).

KOVAL Liubov – Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of Accounting Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3 Soniachna Str., e-mail: kovalstar@meta.ua).

КОВАЛЬ Любовь Витальевна – кандидат экономических наук, доцент кафедры бухгалтерского учёта, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: kovalstar@meta.ua).

УДК 657.6:657.471.65/66:664.1

**ОЦІНКА СТАНУ
ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОГО
КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ
УПРАВЛІННЯ НАУКОВО-
ДОСЛІДНИХ УСТАНОВ ©**

А.Ю. КОЗАЧЕНКО,
кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри аудиту
та державного контролю,
Вінницький національний
аграрний університет
(м. Вінниця)

Стабільність та покращення роботи науково-дослідних установ в ринкових умовах, підвищення ефективності системи бухгалтерського обліку, запобігання виникненню порушень та достовірність внутрішньої звітності залежать від правильної організації внутрішньогосподарського контролю. Тому в даній статті дослідження спрямовано на висвітлення етапів послідовності здійснення

внутрішньогосподарського контролю за допомогою методичних прийомів та заходів стимулювання у часовому аспекті, які впливатимуть на правильність організації, методологію і техніку ведення обліку в науково-дослідних установах, що сприятиме посиленню інформаційного забезпечення управління і прийняттю ефективних рішень.

Здійснена оцінка стану внутрішньогосподарського контролю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН дала підстави виокремити етапи організації перевірки: 1) планування контролю ефективності використання бюджетних коштів; 2) реалізація контрольних заходів в рамках проведення контролю ефективності управління бюджетними коштами; 3) підведення підсумків контрольної діяльності. Для забезпечення ефективного внутрішньогосподарського контролю на даних етапах перевірки у статті розглянуто застосування певного порядку ведення й використання форм контролю, що характерно для бюджетних установ.

Ключові слова: внутрішньогосподарський контроль, адміністративний контроль, бухгалтерський контроль, фінансове планування, бюджетні установи.

Табл.: 2. Рис.: 2. Літ.: 17.

EVALUATION OF THE STATE OF INTERNAL AGRICULTURAL CONTROL IN THE SYSTEM OF MANAGEMENT OF SCIENTIFIC RESEARCH INSTITUTIONS

KOZACHENKO Anna,
Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer of the Audit and State Control Department,
Vinnitsia National Agrarian University
(Vinnitsia)

Stability and improvement of the work of research institutions in market conditions, improving the efficiency of the accounting system, preventing irregularities and the reliability of internal reporting depend on the proper organization of internal control. Therefore, in this article the research is aimed at determining the stages of the sequence of conducting internal control with the help of methodical techniques and methods of stimulation in the time aspect that will affect the correctness of organization, methodology and technique of accounting in research institutions, which will help to strengthen the information management and adoption of effective solutions.

In the article, the realistic estimation of the state of internal control of the Institute of Bioenergy Crops and sugar beets of the NAAN is grounded in the distinction between the stages of organization of verification: a) planning of control of the efficiency of the use of budget facilities; 2) realization of control measures in the framework of realization of control of the efficiency of management budget facilities; 3) summing up the results of control activity. For the provision of effective internal control on these stages of verification, the application of the set of procedures of conducting and use of the control forms is considered in the article, which is typical for budget institutions.

Key words: internal control, administrative control, accounting control, financial planning, budgetary institutions.

Tabl.: 2. Fig.: 2. Lit.: 17.

ОЦЕНКА СОСТОЯНИЯ ВНУТРИХОЗЯЙСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИХ УЧРЕЖДЕНИЙ

КОЗАЧЕНКО Анна Юрьевна,
кандидат экономических наук,
старший преподаватель кафедры аудита и государственного контроля,
Винницкий национальный аграрный университет
(г. Винница)

Стабильность и улучшение работы научно-исследовательских учреждений в рыночных условиях, повышение эффективности системы бухгалтерского учёта, предотвращение нарушений и достоверность внутренней отчётности зависят от правильной организации внутрихозяйственного контроля. Поэтому в данной статье результаты исследований авторов направлены на описание этапов последовательности осуществления внутрихозяйственного контроля с помощью методических приёмов и возможностей стимулирования во время проведения такого контроля, что будет влиять на правильность организации, методологию и технику ведения учёта в научно-исследовательских учреждениях и непосредственно будет способствовать усилению информационного обеспечения управления и принятию эффективных решений.

Проведенная в статье оценка состояния внутреннего контроля Института биоэнергетических культур и сахарной свеклы НААН дала основания выделить следующие этапы организации проверки: 1) планирование контроля эффективности использования бюджетных средств; 2) реализацию контрольных мероприятий в рамках проведения контроля эффективности управления бюджетными средствами; 3) подведение итогов контрольной деятельности. Для обеспечения эффективного внутреннего контроля на данных этапах проверки в статье рассмотрено применение определенного порядка ведения и использования форм контроля, что характерно для бюджетных учреждений.

Ключевые слова: внутрихозяйственный контроль, административный контроль, бухгалтерский контроль, финансовое планирование, бюджетные учреждения.

Табл.: 2. Рис.: 2. Лит.: 17.

Постановка проблемы. Діяльність науково-дослідних установ не позбавлена внутрішніх ризиків, які найчастіше пов'язані з недобросовісними діями посадових і матеріально-відповідальних осіб, фактами шахрайства та підроблення документів. З огляду на зазначене, господарські операції, що мають місце в таких установах, підлягають внутрішньогосподарському контролю з метою цільового та максимально ефективного використання фінансових ресурсів. Механізми реалізації внутрішньогосподарського контролю можуть бути різними та залежать від розмірів і складу господарств, дослідно-селекційних станцій та структур їх правління. Як свідчить практика, внутрішньогосподарський контроль не повинен обмежуватись лише перевіркою законності здійснюваних операцій та рівнем виконання планових показників. Стратегічне спрямування (можливість передбачення ситуацій при здійсненні управління) та контроль стану господарських процесів на різних етапах послідовного його здійснення є запорукою стабільного функціонування науково-дослідних установ, а правильно сформована система внутрішньогосподарського контролю спроможна навіть без зовнішнього впливу попереджувати значні обсяги

здійснених порушень. Ці проблеми визначили актуальність статті та потребують подальшого дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням, пов'язаним із внутрішньогосподарським контролем, приділяли увагу такі науковці, як М.Т. Білуха, Г.В. Булкот [6], В.А. Дерій [16], Л.В. Дікань [7], Є.В. Калюга, М.М. Коцупатрій [10], Л.Г. Михальчишина [8], Л.В. Нападовська, В.С. Рудницький. Проте їхні дослідження зосереджено на загальних аспектах організації внутрішньогосподарського контролю. Оцінка системи внутрішньогосподарського контролю та її особливості в державному секторі розглядалися А.В. Мамишевим, Н.І. Рубан, І.Б. Стефанюком, В.О. Шевчуком. Дослідженню та вдосконаленню системи внутрішньогосподарського контролю присвячено роботи Л.В. Гуцаленко [4], В.М. Жука, Л.В. Нападовської, О.А. Подолянчук [11], Б.Ф. Усача. Віддаючи належне науковим розробкам зазначених вчених-економістів, вважаємо, що важливі проблеми, які ними піднімаються в контексті даних досліджень, потребують подальшого наукового обґрунтування, особливо це актуально для науково-дослідних установ.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення організаційно-практичних рекомендацій щодо діючої системи внутрішньогосподарського контролю науково-дослідних установ з урахуванням методичних прийомів та часових аспектів проведення.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній літературі на сьогодні немає єдиної думки щодо сутності поняття “контроль”. Так науковці Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, А. Ю. Козаченко зазначають: “...що дослідження даного економічного поняття здійснюють представники різних галузей знань з різних поглядів, виходячи з поставлених перед ними завдань. Для кожного господарюючого суб'єкта, залежно від специфіки галузі, напряму діяльності, органів управління, які переслідують різні цілі та заздалегідь накреслену мету, контроль набуває різного та специфічного значення, насамперед, надання незалежної оцінки діяльності відповідно до поставлених завдань” [1, с. 42].

Контроль дотримання бюджетного законодавства, як зазначено у статті 26 “Бюджетного Кодексу України”, спрямований на забезпечення ефективного і результативного управління бюджетними коштами та здійснюється на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками відповідно до даного Кодексу та іншого законодавства, а також забезпечує:

- 1) оцінку управління бюджетними коштами;
- 2) правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності;
- 3) досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень;
- 4) проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів;
- 5) запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави у процесі управління об'єктами державної власності;
- 6) обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету [2].

Проведений аналіз наукових праць вчених-економістів, які присвятили свої дослідження проблемам функціонування контролю в бюджетних установах, дав підстави переконатись, що саме внутрішньогосподарський контроль виступає основним джерелом інформаційного забезпечення їх управління.

Підтвердженням зазначеного є думка В.Я. Овсійчук, яка зазначає, що: “внутрішньогосподарський контроль – це систематична перевірка, яка здійснюється всіма посадовими особами в межах їх компетенції виконання рішень зборів акціонерів, пайовиків, ради директорів, правління (вищестоящих організацій); виконання бюджетів – виробництва матеріальних, трудових, загальновиробничих витрат, забезпечення збереження майна власників та дотримання законодавства з метою виявлення резервів підвищення ефективності виробництва і запобігання розкрадань, зловживань та шахрайства” [3, с. 14].

Беззаперечною є думка колективу авторів – Л.В. Гуцаленко, М.М. Коцупатрого, У.О. Марчук, які, надаючи у своїй праці оцінку внутрішньогосподарському контролю, зазначають, що він функціонує, як система “в середині” господарства, та є елементом його управління. “Внутрішньогосподарський контроль є видом економічного контролю власника, включає систематичне спостереження та перевірку ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, виробництва при найменших витратах, повне збереження майна, профілактику безгосподарності та розкрадання, законність та доцільність господарських операцій та процесів, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженим ним посадовою особою (органом) з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом” [4].

“Внутрішньогосподарський контроль – це безперервний нагляд за економічною ефективністю всієї діяльності господарюючого суб’єкта, забезпечення збереженості грошових і матеріальних ресурсів, усунення причин і умов, що породжують безгосподарність та втрати. За способом свого проведення внутрішньогосподарський контроль – це децентралізований вид контролю за діяльністю окремих підрозділів підприємства – сфер відповідальності”, – зазначає А.Л. Романчук [5, с. 2].

Таким чином, доводиться спостерігати, що поняття “внутрішньогосподарський контроль” науковці трактують і розглядають як систему, перевірку, процес, вид діяльності тощо.

Згідно проведених досліджень не існує єдиних поглядів і до складових внутрішньогосподарського контролю (табл. 1):

Таблиця 1

Виокремлення складових системи внутрішньогосподарського контролю в працях науковців

№	Науковці	Складові системи внутрішньогосподарського контролю
1	2	3
1	Булкот Г.В.	- контроль в інтересах власника; - правовий контроль; - управлінський контроль; - технологічний контроль; - операційний контроль; - податковий контроль
2	Дікань Л.В.	- бухгалтерський контроль; - адміністративний контроль; - внутрішній аудит; - громадський контроль
3	Михальчишина Л.Г.	- юридичний контроль

№	Науковці	Складові системи внутрішньогосподарського контролю
1	2	3
4	Подольнчук О.А.	- внутрішній аудит; - управлінський контроль; - бухгалтерський контроль; - технологічний контроль; - соціальний контроль

Джерело: сформовано на підставі [6; 7; 8; 9]

Проведена оцінка системи внутрішньогосподарського контролю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (надалі ІБКіЦБ) НААН, який має свою власну мережу дослідних станцій і дослідних господарств, розташованих у різних сільськогосподарських регіонах, дала підстави переконатися, що з метою деталізації контрольних функцій у процесі управління та на різних етапах послідовності їх здійснення в даній інтегрованій науково-дослідній установі мають місце такі складові (види) контролю (рис. 1):

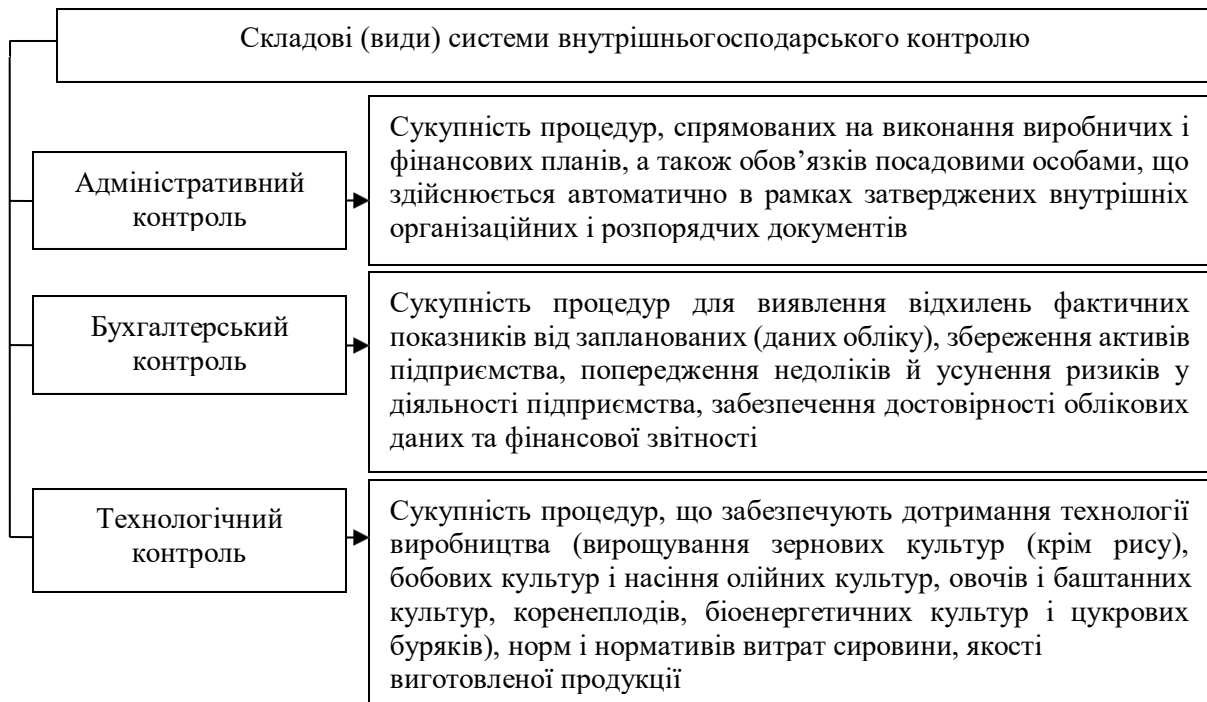

Рис. 1. Види системи внутрішньогосподарського контролю, що функціонують в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН

Джерело: сформовано на підставі [10, с. 434; 11, с. 111]

Бухгалтерський та адміністративний контроль у практичній діяльності Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (ІБКіЦБ) НААН доповнюють один одного, зокрема це стосується відповідності чинному законодавству, діючій обліковій політиці та фінансовому плануванню, яке знаходить своє відображення у формі звітності “Фінансовий план підприємства на рік”.

Враховуючи те, що “контроль – це процес відстеження фактичного виконання планів або визначення того, наскільки дії відповідають плану, тобто зіставлення фактичних даних об’єктів фінансового планування з плановими на предмет виявлення відхилень” [12], акцентуємо увагу на фінансовому плануванні.

О.А. Єрмоленко та К.О. Григоренко зазначають, що “фінансове планування – один із альтернативних фінансових інструментів, який використовується підприємствами (установами) для налагодження фінансової діяльності та підвищення власної рентабельності й платоспроможності, як одних із найбільш важливих показників міцного фінансового стану суб’єкта господарювання. Приділяючи більше уваги фінансовому плануванню, можна досягти зміцнення фінансової стабільності підприємства за умови виконання прогнозованих бюджетом обсягів операційної та інвестиційної діяльності на засадах фінансової стійкості, створення передумов для отримання чистого прибутку, достатнього для самоокупності та самофінансування підприємства (установ)” [13, с. 232].

Крім того, фінансове планування є важливим елементом корпоративного планового процесу. Враховуючи, що Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН підпорядковано 6 дослідно-селекційних станцій (Білоцерківська дослідно-селекційна станція, Верхняцька дослідно-селекційна станція, Веселоподільська дослідно-селекційна станція, Іванівська дослідно-селекційна станція, Уладово-Люлинецька дослідно-селекційна станція, Ялтушківська дослідно-селекційна станція) та 4 дослідних господарства (Державне підприємство “Дослідне господарство “Шевченківське”, Державне підприємство “Дослідне господарство “Озерна”, Державне підприємство “Дослідне господарство “Саливонківське”, Державне підприємство “Торговий дім ІЦБ”), процес формування фінансових планів кожним керівником зазначених наукових установ сприятиме стратегічному прогнозуванню, поточному й оперативному плануванню всієї фінансової діяльності Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН.

Проведене дослідження системи внутрішньогосподарського контролю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків (ІБКіЦБ) НААН дало підстави переконатися, що фінансове планування: 1) виступає важливою складовою управління бюджетної установи; 2) відображає вартісний бік виробничого процесу, тобто в його основі зосереджена грошова оцінка явищ і процесів, що мають місце в даній установі; 3) носить цільовий характер і є важливою підсистемою стратегічного менеджменту; 4) відображає цілісний процес визначення та забезпечення необхідними фінансовими ресурсами; 5) спрямовано на покриття запланованих видатків і затрат; 6) передбачає обґрунтування принципів параметрів фінансового розвитку та внутрішнього фінансового потенціалу даної установи з урахуванням ризиків та загроз; 7) носить прогнозний характер.

До переваг бухгалтерського контролю з-поміж розглянутих на рис. 1 внутрішньогосподарського контролю, що використовуються в практичній діяльності Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН, можна віднести: 1) контроль за результативністю господарювання, що визначається показниками рівня рентабельності та ліквідності; 2) контроль значень фінансових показників, які дають можливість управлінському персоналу розглядати альтернативні варіанти дій та використовувати єдиний підхід при прийнятті рішень.

Технологічному контролю, як одному із видів системи внутрішньогосподарського контролю, увага в зазначеній статті не приділялась.

Організація внутрішньогосподарського контролю зазвичай містить кілька етапів, визначення яких залежить від мети, завдань і доцільності перевірки. За таких умов вважаємо за доцільне здійснювати внутрішньогосподарський контроль в ІБКіЦБ НААН у наступній послідовності (рис. 2):

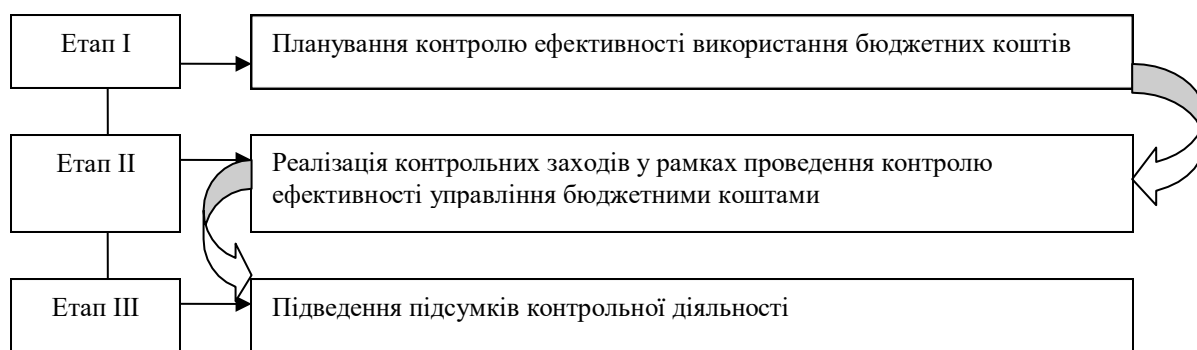

Рис. 2. Етапи внутрішньогосподарського контролю в Інституті біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН

Джерело: сформовано із урахуванням проведеної оцінки системи внутрішньогосподарського контролю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН

З метою отримання детальної інформації щодо методики внутрішньогосподарського контролю в розрізі вище представлених етапів розглянемо більш детально кожен з них:

1. У рамках першого етапу внутрішньогосподарського контролю ІБКіЦБ НААН доцільно здійснювати формування переліку пріоритетних спрямувань контролю на основі стратегічних цілей установи. Крім того, необхідним є дотримання посадових інструкцій, що закріплюють розподіл функціональних повноважень керівників відділів, з метою визначення адекватності розподілу обов'язків, компетентності персоналу.

2. Другий етап – це реалізація контрольних заходів в рамках проведення контролю ефективності управління бюджетними коштами, включає в себе перевірку:

- правильності результатів виконання кошторису;
- правильності обліку і використання необоротних активів, запасів установи;
- правильності ведення касових операцій і дотримання касової дисципліни;
- операцій на рахунках в банках та казначействі;
- достовірності та реальності відображення в обліку дебіторської та кредиторської заборгованості;
- правильності нарахування і виплати заробітної плати та обов'язкових відрахувань;
- правильності відображення в обліку та використання фінансування установи [14];
- витрат на створення інноваційного продукту;
- документування операцій щодо об'єктів інтелектуальної власності у складі нематеріальних активів та витрат на науково-дослідні роботи.

Враховуючи, що одним із напрямів діяльності Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН є проведення наукових досліджень у галузі біоенергетики, буряківництва і інших сільськогосподарських культур, зупинимось більш детально на контролі за витратами, які спрямовані на створення інноваційного продукту.

Головним нормативним документом з обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних робіт є Типове положення з планування, обліку і калькулювання собівартості науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, яке затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 20.07.1996 р. №830. Відповідно до цього положення у собівартість науково-дослідних робіт включаються витрати, пов'язані з їх виконанням головною організацією, а також витрати на виконання робіт сторонніми підприємствами, установами і організаціями.

Необхідним є внутрішньогосподарський контроль витрат за елементами, статтями, календарними періодами, місцем виконання, а також встановлення відхилень фактичних витрат від планових, що зафіксовані у відповідних кошторисах та калькуляціях. Ще одним моментом, на який необхідно звернути увагу, є повнота включення та контроль за розподілом накладних витрат.

Одним із елементів контролю витрат на науково-дослідні роботи є інвентаризація. У бюджетних установах інвентаризуються незакінчені роботи, які виконуються за договорами. При проведенні інвентаризації встановлюють: 1) правильність визначення кошторисної вартості виконаних робіт за кожною темою на дату інвентаризації; 2) правильність відображення фактичних витрат за темою та наявність невикористаних матеріальних цінностей; 3) причини різкого або необґрунтованого відхилення фактичних витрат від кошторисної вартості; 4) врахування витрат за закінченими і сплаченими замовником роботами.

Крім того, інвентаризаційною комісією повинна вивірятись кошторисна (договірна) вартість виконаної частини кожної теми і порівнюватись із фактичними витратами, що відображені в бухгалтерії.

3. Третім етапом внутрішньогосподарського контролю ІБКіЦБ НААН є підведення (узагальнення) підсумків контрольної діяльності, що містить затвердження звітів про результати перевірки, контроль за реалізацією рекомендацій, які спрямовано безпосередньо на адресу об'єкта контролю.

Ефективність внутрішньогосподарського контролю ІБКіЦБ НААН буде залежати не лише від розглянутих етапів перевірки, а й від заходів щодо його стимулювання у часовому аспекті.

Проведений аналіз джерел наукової літератури дав підстави переконатись, що більшість учених поділяють контроль за терміном здійснення (часом проведення) на: попередній, поточний (оперативний) та наступний контроль [3;15;16].

Попередній внутрішньогосподарський контроль здійснюється на етапі прийняття управлінських рішень до початку певних господарських операцій. Його зміст полягає в забезпеченні законного спрямування дій управлінського апарату та процесів, які плануються при веденні фінансової та господарської діяльності. Тобто застосовується дана форма контролю переважно на стадії затвердження кошторисів, візування договорів, розпорядчих і виконавчих документів щодо здійснення господарських операцій. Об'єктами попереднього контролю безпосередньо можуть бути проектно-кошторисна документація, внутрішньо-господарські плани, документи щодо відпуску товарно-матеріальних цінностей та готової продукції, щодо видачі грошових коштів, укладені договори і т. ін. Попередній контроль за витрачанням бюджетних коштів в науково-дослідних установах є функцією директора та відділу бухгалтерського обліку, які здійснюють перевірку щодо доцільності й ефективності видатків загального та спеціального фондів.

Поточний внутрішньогосподарський контроль здійснюється в процесі фінансової та господарської діяльності бюджетної установи за всім ланцюгом ієрархії управління й спрямований на максимальну оперативність у попередженні відхилень, своєчасне виправлення помилок і усунення недоліків. Поточний внутрішньогосподарський контроль доцільно здійснювати в звітному періоді з метою своєчасного і оперативного виявлення відхилень та причин, що їх спричинили. Зазначене стосується різних аспектів управлінської діяльності щодо законності відображення у звітності всіх господарських операцій.

Наступний внутрішньогосподарський контроль спрямований на перевірку

щодо законного, правильного проведення й відображення фінансових і господарських операцій, представлених у первинних документах, облікових регістрах та формах звітності.

При дослідженні діяльності ІБКіЦБ НААН довелося спостерігати використання тільки такої форми контролю, як наступний контроль, що здійснюється за результатами діяльності бюджетної установи.

Внутрішньогосподарський контроль ІБКіЦБ НААН, що здійснюється у формі наступного контролю, виконує інформаційну функцію, сутність якої полягає у:

1) забезпеченні керівництва інформацією відносно існуючих недоліків, помилок та виявлених відхилень;

2) встановленні правильності, законності, достовірності, своєчасності та економічної доцільності здійснених господарських операцій у процесі управлінської діяльності;

3) забезпеченні передумов розробки необхідних рекомендацій та заходів, спрямованих на попередження, уникнення, усунення й недопущення їх у майбутньому [1, с. 124].

Для забезпечення ефективного внутрішньогосподарського контролю ІБКіЦБ НААН на всіх запропонованих етапах перевірки вважаємо доцільним застосовувати наступний порядок ведення й використання форм контролю (табл. 2):

Таблиця 2

Форми внутрішньогосподарського контролю та порядок їх застосування в бюджетній установі

Форма контролю	Види робіт, які здійснюють з метою контролю
1. Попередній контроль	1) контроль формування розділу про бюджетне фінансування в Наказі про облікову політику; 2) контроль запланованих витрат
2. Поточний контроль	1) контроль щодо дотримання функціональних повноважень керівників відділів; 2) контроль ефективності управління бюджетними коштами; 3) контроль за ефективністю використання витрат, які спрямовані на створення інноваційного продукту; 4) контроль за достовірністю відображення господарських операцій у системі бухгалтерського обліку
3. Наступний контроль	1) контроль понесених витрат та визначення відповідності запланованим сумам згідно визначеного бюджету; 2) виявлення відхилень, встановлення їх причин та резервів економії

Джерело: узагальнено автором на основі [3;16;17]

Отже, головна мета внутрішньогосподарського контролю в інтегрованих науково-дослідних установах полягає в здійсненні (проведенні) комплексу заходів, спрямованих на забезпечення ефективного контролю на рівні управлінської системи підприємства з використанням даних бухгалтерського обліку та фінансового планування.

Висновки. Внутрішньогосподарський контроль є одним із найважливіших функцій управління, адже саме за його допомогою забезпечується перевірка за виконанням та ефективність управлінських рішень, контроль за наявністю і використанням ресурсів, а також виявлення й усунення відхилень у системі фінансової діяльності установ. Тобто внутрішньогосподарський контроль в

інтегрованих науково-дослідних установах повинен забезпечити своєчасність представлення інформації та дозволити оперативно попередити можливий розвиток кризових ситуацій з метою прийняття ефективних управлінських рішень. Поєднання запропонованих етапів здійснення внутрішньогосподарського контролю, методичних прийомів та заходів стимулювання у часовому аспекті впливатимуть на стабільне функціонування установ, у тому числі й Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків НААН щодо збереження активів та їх раціонального використання, дотримання внутрішньої політики, попередження, запобігання й викриття порушень, точність бухгалтерських записів, підготовку достовірної та чіткої фінансової інформації.

Список використаних джерел

1. Організаційно-методичні аспекти обліку та контролю невиробничих витрат: монографія / Л.В. Гуцаленко, В.А. Дерій, А.Ю. Козаченко. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 240 с.
2. Бюджетний кодекс України: прийнятий 8 лип. 2010 року № 2456-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.
3. Овсийчук В.Я. Формирование системы внутрихозяйственного контроля в сельскохозяйственных организациях: монография. М.: Издательско-торговая корпорация „Дашков и К”, 2006. 380 с.
4. Гуцаленко Л.В. Внутрішньогосподарський контроль: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 496 с.
5. Романчук А.Л. Методичні прийоми внутрішньогосподарського контролю на підприємствах промисловості будівельних матеріалів. Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. Економічні науки. 2009. Вип. III. С.343-350.
6. Булкот Г.В. Місце внутрішньогосподарського контролю в системі управління підприємством. URL: <http://archive.nbuv.gov.ua>.
7. Дікань Л.В., Шульга Н.М. Внутрішньогосподарський контроль: конспект лекцій. Харків: Вид. ХНЕУ, 2005. 60 с.
8. Михальчишина Л.Г. Внутрішній контроль операцій довірчого управління нерухомим майном. URL: archive.nbuv.gov.ua.
9. Подолянчук О.А. Управлінський контроль як вид внутрішньогосподарського контролю підприємства. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2015. №1. С.117-126.
10. Коцупатрій М.М., Гуцаленко У.О. Внутрішньогосподарський контроль: організаційні аспекти та класифікаційні ознаки. Економічний аналіз. Збірник наукових праць Тернопіл. нац. економіч. ун-ту. Тернопіль. 2010. Вип. 6. С. 433-436.
11. Подолянчук О.А. Внутрішньогосподарський контроль у діяльності сільськогосподарських підприємств. Економіка АПК. 2010. № 10. С. 109-112.
12. Білик М. Д., Белялов Т. Є. Фінансове планування на підприємстві: навчальний посібник. К.: ПанТот, 2015. 436 с.
13. Єрмоленко О.А., Григоренко К.О. Фінансове планування в умовах невизначеності. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2015. № 49. С. 230-232.
14. Лендел О. І. Визначення аудиторського ризику в процесі аудиту фінансово-господарської діяльності бюджетних установ. 2011. URL: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7_83495.doc.htm.
15. Гудзенко Н.М. Облік і контроль збуту в операційній діяльності сільськогосподарських підприємств: монографія. Вінниця : РВВ ВДАУ, 2008. 198 с.

16. Дерій В.А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Тернопіль: ТНЕУ “Економічна думка”, 2009. 272с.

17. Організація і методологія обліку, аналізу та аудиту витрат на збут в ПрАТ “Фабрика Мрія”. База знаній “Allbest”. Бухгалтерський учёт и аудит, 2015. URL:https://knowledge.allbest.ru/audit/3c0a65635b2ad69a5d53a88421316d36_2.html

References

1. Ghucalenko L.V., Derij V.A. & Kozachenko A.Ju. (2016), *Orghanizacijno-metodychni aspekty obliku ta kontrolju nevyrobnychychk vytrat* [Organizational-methodical aspects of accounting and control of non-production costs]. Ternopilj: TNEU [in Ukrainian].

2. Bjudzhetnyj kodeks Ukrajinu: pryjnjatyj 8 lyp. 2010 roku № 2456-VI [Budget Code of Ukraine: Adopted on July 8 2010, № 2456-VI]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/page>.

3. Ovsyichuk V.Ya. (2006). *Formirovanie sistemy vnutrikhozyaystvennogo kontrolya v sel'skokhozyaystvennykh organizatsiyakh* [Formation of the system of internal control in agricultural organizations]. Moscow, Izdatel'sko-torgovaya korporatsiya „Dashkov i K”, 380 [in Russian].

4. Ghucalenko L.V. (2014). *Vnutrishnjoghospodarskyj kontrolj* [Internal control]. Kyiv, Centr uchbovoho literatury, 496 [in Ukrainian].

5. Romanchuk A.L. (2009). *Metodychni pryjomy vnutrishnjoghospodarskogo kontrolya na pidpryjemstvakh promyslovosti budivelnykh materialiv* [Methodical receptions of internal control at the enterprises of the building materials industry]. *Naukovyj visnyk Cherniveckogo torhoveljno-ekonomichnogo instytutu KNTEU – Scientific herald of the Chernivtsi Trade and Economic Institute of KNTEU*, 3, 343-350 [in Ukrainian].

6. Bulkot Gh.V. *Misce vnutrishnjoghospodarskogo kontrolya v systemi upravlinnja pidpryjemstvom* [Place of internal control in the enterprise management system]. Retrieved from: <http://archive.nbuv.gov.ua> [in Ukrainian].

7. Dikanj L.V. & Shuljgha N.M. (2005). *Vnutrishnjoghospodarskyj kontrolj: konspekt lekcij* [Internal control]. Kharkiv: Vyd. KhNEU [in Ukrainian].

8. Mykhaljchyshyna L.Gh. *Vnutrishnij kontrolj operacij dovirchogho upravlinnja nerukhomym majnom* [Internal control of operations of trust management of immovable property]. Retrieved from: <http://archive.nbuv.gov.ua> [in Ukrainian].

9. Podoljanchuk O.A. (2015). *Upravlinskyj kontrolj jak vyd vnutrishnjoghospodarskogo kontrolya pidpryjemstva* [Management control as a kind of internal control of the enterprise]. *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualjni pytannja nauky i praktyky – Economy. Finances. Management: topical issues of science and practice*, 1, 117-126 [in Ukrainian].

10. Kocupatryj, M.M. & Ghucalenko, U.O. (2010). *Vnutrishnjoghospodarskyj kontrolj: orghanizacijni aspekty ta klasyfikacijni oznaky* [Internal control: organizational aspects and classification features]. *Ekonomichnyj analiz – Economic analysis. Zbirnyk naukovykh prac – Collection of scientific papers*, 6, 433-436 [in Ukrainian].

11. Podoljanchuk O.A. (2010). *Vnutrishnjoghospodarskyj kontrolj u dijalnosti siljskoghospodarskykh pidpryjemstv* [Internal control in the activity of agricultural enterprises]. *Ekonomika APK – Economy of agroindustrial complex*, 10, 109-112 [in Ukrainian].

12. Bilyk M. D. & Bjeljalov T. Je. (2015). *Finansove planuvannja na pidpryjemstvi: navchalnyj posibnyk* [Financial planning at the enterprise]. Kyiv, PanTot, 436 [in Ukrainian].

13. Jermolenko O.A. & Ghryghorenko K.O. (2015). *Finansove planuvannja v umovakh nevyznachenosti* [Financial planning under uncertainty]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti – Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, 49, 230-

232 [in Ukrainian].

14. Lendel O. I. (2011). *Vyznachennja audytors'kogho ryzyku v procesi audytu finansovo-ghospodars'koho dijalnosti bjudzhetykh ustanov* [Determination of audit risk in the process of audit of financial and economic activity of budgetary institutions] Retrieved from: http://www.rusnauka.com/9_KPSN_2011/Economics/7_83495.doc.htm [in Russian].

15. Ghudzenko N.M. (2008). *Oblik i kontrolj zbutu v operacijnij dijalnosti siljs'koghospodars'kykh pidpryjemstv* [Accounting and control of sales in the operational activities of agricultural enterprises]. Vinnycia, RVV VDAU, 198 [in Ukrainian].

16. Derij V.A. (2009). *Vytraty i dokhody pidpryjemstv u systemi obliku ta kontrolju* [Expenses and income of enterprises in the system of accounting and control] Ternopil, TNEU "Ekonomichna dumka", 272 [in Ukrainian].

17. Orghanizacija i metodologhija obliku, analizu ta audytu vytrat na zbut v PrAT "Fabryka Mrija" (2015) [Organization and methodology of accounting, analysis and audit of expenses for sale at PrSC "Factory Mriya"]. *Baza znaniy "Allbest"*. *Bukhgalterskiy uchet i audit*. Retrieved from: https://knowledge.allbest.ru/audit/3c0a65635b2ad69a5d53a88421316d36_2.html [in Ukrainian].

Інформація про автора

КОЗАЧЕНКО Анна Юрїївна – кандидат економічних наук, старший викладач кафедри аудиту та державного контролю, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3, e-mail: sergeykozachenko@ukr.net, +380675691010).

KOZACHENKO Anna – Candidate of Economic Sciences, Senior lecturer of the Audit and State Control Department, Vinnytsia National Agrarian University (21008, Vinnytsia, 3 Sonyachna Str., e-mail: sergeykozachenko@ukr.net, +380675691010).

КОЗАЧЕНКО Анна Юрьевна – кандидат экономических наук, старший преподаватель кафедры аудита и государственного контроля, Винницкий национальный аграрный университет (21008, г. Винница, ул. Солнечная, 3, e-mail: sergeykozachenko@ukr.net, +380675691010).

